

Hurra for verdens intellektuelle!

Heller ikke i Frankrike later de intellektuelle til å være helt hva de var. I Norge har de vel ikke vært det siden Krim-krigen.

Av Kjell Olaf Jensen

Det er iløpet av de siste ukene kommet ut flere bøker i Frankrike som tar opp de intellektuelles rolle og de åndelige verdiers reduserte betydning i det moderne samfunn. En av disse bøkene er Bernard-Henri Lévy's vesle pamflett «Eloge des intellectuels», «Hyldningstale til de intellektuelle».

De kompliserende

Hvem er så disse intellektuelle? Ifølge Lévy «en av våre tynne forsvarsmurer mot det Freud i sin berømte uttalelse kalte «formørkelsens svarte tidevannsstrøm». En samfunnskritikk som dukket opp da Emile Zola tok opp forsvaret av Dreyfus – eller i høyden drøyt 100 år tidligere, da Voltaire forsvarte bonden Calas mot justismordet.

Den skikkelige intellektuelle er, stadig ifølge Lévy, en person som setter ting under dekket, en person som påpeker det kompliserte i de ting andre samfunnskrefter søker å forenkle, en person som kan se tingene fra flere sider. At dette minner sterkt om Voltaire, er nå så sin sak – hva med Platon? Uten disse skikkelsene er samfunnet dødt. Nøe man godt kan se eksempler på ikke minst i Norge, hvor «debatte» er ensbe-

tydende med personutvikling i Kringkastingen, bare avbrutt av poplåter, og «journalistikk» er betegnelsen på en teknikk til å beskrive Tina Turners hår.

Lysets svakhet

Lévy kommer ikke med noen egentlig definisjon av de intellektuelle. Han beskriver deres oppgave og deres faktiske virksomhet, med eksempler. Og han trekker frem deres problem, i en tid da «alt er relativt», da det ikke finnes noen Sannhet å gå inn for, og da en Raymond Aron og en Jean-Paul Sartre ikke desto mindre kan trykke hverandre i hånden på trappen til det franske presidentpalasset idet de sender ut en båt for å plukke opp båtflyktninger fra Vietnam. Enighet er et lettvinnet surrogat for sannheten, enigheten er tilsynelatende og heter i virkeligheten åndelig latskap. «Hvis det finnes en lekse, én eneste lekse vi kan lære av (konsentrasjons)leirenes tid, er det ubestridelig denne: Lysets totale svakhet i sitt oppgjør ansikt til ansikt med det Onde.»

Antitotalitær lobby

Det alvorlige er at de intellektuelle kan tjene en nasjons redeligheitsgaranti og som dens våkne sans for proporsjoner. Her er således Lévy's bemerkning i forbindelse med det som skjedde etter den 13. desember 1981 og krigstilstanden i Polen, da det politiske Frankrike fryktet for sine gassleveranser fra Sovjetunionen hvis man protesterte: «Husk (utenriksminister) Cheysson: «Selvfølgelig kommer vi ikke til å foreta oss noe som helst.» (Tidligere president) Giscard: «Polen må ta hensyn til sin geografiske og strategiske beliggenhet.» For ikke å snakke om Mitterands «historiens langsomhet» eller den utsigelige tabben hos en statsminister som er redd for at pariserne vånde skal føye seg til Warszawas lidelser hvis de nå skulle komme til å «mangle gass». De intellektuelle innla seg bare én fortjeneste i denne sammenhengen, men den var

En bevegelses død

Det er slutt på Opplysningsstiftelsen og Revolusjonens fornuftsdyrkelse. De intellektuelle problem minner dermed om enhver bevegelses eller retning: Man får vanskeligheter med å opprettholde drivkraften i det øyeblikket man slår igjennom. Det vil for de intellektuelle i det moderne Frankrike si de første årene etter mai 1968. Akkurat som fornuftstrotter Voltaire ved å gi ham følgende gravskrift: «Her ligger Voltaire. Han forsvarte Calas.»

av dimensjoner: De erklærte at de gav pokker i gassen, at historien langsomhet ikke gav noen mening og at hvis det absolutt skulle snakkes om geograf, foretrakkk de for sin del å holde seg til den enkle, men avgjørende tesen som går ut på at Polen ligger i Europa. Et front ønske? Et aresbånd? Nei. Litt mer. Nøe i retning av et nytt anti-München. Et snev av glødende motstand. Et sant «polisk parti» i hjertet av Vesten. Nei, vi må ikke glemme disse polske årene: De utgjør fødselsstetten til en veritabel antitotalitær «lobby», i et Frankrike som ikke kunne ha gitt mere blaffen. Nok en gang var det de intellektuelle.»

Pamfletten

Den antitotalitære lobbyen var riktignok dannet tidligere, ikke minst med André Glucksmanns «Kokkepeiken og menneskeheten» og Lévy's egen «Barbariet med et menneskelig ansikt». Men Frankrike – og Vesten – hadde i mellomtiden fått andre, formodentlig viktigere ting å interessere seg for.

Når de intellektuelle forstummer, blomstrer forenklingen, hevder Lévy. Dermed dukker for eksempel rasehatet opp. Nok en gang: Look to Norway.

«Eloge des intellectuels» er en pamflett, ikke en dyptlodende avhandling. Den er overfladisk, lettvinnet og springende, men den beskriver en rolle, den definerer en oppgave og et behov. Som føles minst like sterkt i Norge som i Frankrike.

*Bernard-Henri Lévy:
Eloge des intellectuels
Grasset, Paris.*